

# Új év – új tervek – új feladatok

Interjú Fülöp Attila helyettes államtitkárral



Interjú közben

Bajtai László  
felvételei

– Már a múlt év végén jelezte, hogy változások következnek be a civil szervezetek életében. Melyek ezek a változások?

– Mindannyian abban vagyunk érdekeltek, hogy valóban a környezetünkért, a közösségért tenni képes civil szervezetek legyenek. A tetterős civil szervezeteknek van lehetőségük arra, hogy segíteni tudjanak az élet különböző területein, legyen szó akár nemzetiségi, szociális, egészségügyi, sport, kulturális vagy más feladatokról.

A Kormány éppen ezért növelte az elmúlt években a civil szervezetek támogatását. A 2010. évi 144 milliárd forintról 2015-ben 202 milliárdra növekedett a civil szervezetek támogatása. Emellett a múlt év végén az országgyűlés által elfogadott törvénymódosítás eredményeként jelentősen csökkentek a civil szervezetek adminisztratív terhei, így az addig a nyilvántartással, változásbejegyzéssel töltött idejük jelentős részét is az alaptevékenységükre fordíthatják. Ezen kívül minden megyében jelenlévő civil információs centrumok hálózatát tartjuk fenn, amelyek tanácsadással, rendezvényekkel, információkkal segítik a hozzájuk fordulókat.

– A nemzetiségi civil szervezetek jelölőszervezetként működnek a nemzetiségi önkormányzati választásokon (képviselőket, a szöszölőket jelölték eddig). Ez határozottan politikai tevékenység is. Milyen változások lesznek az ő életükben?

– Továbbra is fontos szerep hárul rájuk a nemzetiségi jelöltállítás folyamatában. A kormányzat változatlanul támogatja őket ebben a tevékenységben,

hiszen a mi érdekünk is az, hogy az önrendelkezés területén a lehető legnagyobb mértékű fejlődés menjen végbe. Azaz a lehető leghatékonyabb módon tudják a hazai nemzetiségek saját érdekeiket is képviselni.

– Új év indult a nemzetiségek életében is, mindjárt a Magyarországi Németek Elűzetésének Emléknappjával január 19-én, Sopronban. Milyen fontosabb események határozzák meg az idei évet?

– A 2017-es év is eseményekkel teli lesz, több ezek közül pedig kerek évfordulóhoz köthető. Különösen a reformáció 500. évfordulójára való tekintettel idén Sopronban, evangélikus közösségben került megrendezésre az Ön által említett Magyarországi Németek Elhurcolásának és Elűzetésének Emléknappja. Kiemelendő a Szent László Emlékév, melynek szervezésében a lengyel, a horvát, a román és a szlovák nemzetiségi közösségek is szerepet vállalnak. Az ő kötődésük második, szentté avatott királyunkhoz közvetlen, hiszen lengyel földön született és a mai Szlovákia területén halt meg. A zágrábi püspökség megalapításával ő szilárdította meg a horvát nép nyugati, római katolikus politikai-vallási irányultságát és ő Erdély védőszentje.

Az emlékekhez kapcsolódó számtalan nemzetiségi program mellett 2017-től Államtitkárságunkhoz került a „Pro Cultura Minoritatum Hungariae” kulturális szakmai díj, ami lehetőséget nyújt számunkra ahhoz, hogy a Nemzetiségekért Díj mellett ezzel az állami elismeréssel is jutalmazhassuk a maradandót alkotó nemzetiségi kötődésű személyek és

szervezetek tevékenységét. Örömmel adjuk át idén is a Nemzetiségekért Díjat és a Nemzetiségi Tanulmányi Ösztöndíjakat is.

Kezdeményezésünkre és támogatásunkkal a tavalyi évben első alkalommal került megrendezésre a Nemzetiségi Ifjúsági Találkozó a Velencei-tó partján, amelyet a nagy sikerre való tekintettel idén is folytatunk.

– *Milyen anyagi támogatással számolhatnak a nemzetiségek 2017-ben a munkájuk során?*

– Összesen 8688,9 M Ft költségvetési támogatásban részesülnek a nemzetiségi önkormányzatok, azok médiumai, az általuk fenntartott intézmények, valamint a civil szervezetek. Ez az összeg közel 280 M Ft-tal növekedett a tavalyihoz képest és 4 milliárd forintot meghaladóan több, mint 2014-ben. A támogatások egyre növekedő mértéke is azt mutatja, hogy hazánk stratégiai partnerként tekint az államalkotó nemzetiségi közösségekre. A fent említett összegekből fedezzük a köznevelési és kulturális intézmé-

nyek felújításait, színházakat, kulturális programokat, nemzetiségi kiadványokat, vagy éppen a nyári táboroztatást. A 2016 decemberében kiírt nemzetiségi pályázatok határideje január 15-én már le is zárult, jelenleg ezek elbírálása zajlik. Az előző évekhez hasonlóan, idén is törekszünk arra, hogy a 2018-ban felhasználható támogatások pályázati kiírásai már idén kora ősszel megjelenjenek, azért, hogy a nemzetiségek minél hamarabb kalkulálni tudjanak velük.

– *Terveznek-e egyeztetéseket a parlamenti szószólókkal, illetve az ONÖSZ-szel (Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége) a nemzetiségi vagy a választójogi törvény módosításáról?*

– Amennyiben az ONÖSZ kezdeményezi a vonatkozó törvények módosítását, természetesen állunk rendelkezésükre, nyitottak vagyunk a szakmai egyeztetésre.

– *Köszönjük az interjút!*

-yer-

## Nincs gyűlölet és bosszú, a cél az emlékek feldolgozása és továbbadása

### A kényszermunkára hurcolt és a hazájukból elűzött magyarországi németekre emlékeztek Sopronban

A magyarországi németység és az ötszáz éve kezdődött hitújítás története szorosan összefonódott a „hűség városával” – emiatt a reformáció esztendejében Sopronban került sor a Magyarországi Németek Elhurcolásának és Elűzetésének Emléknapján szervezett központi ünnepségre. Január 19-én délelőtt a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata és a Konrad Adenauer Alapítvány közösen szervezett szimpóziuma adott áttekintést a nyugat-magyarországi németek történetéről, délután pedig Magyarország Kormányával közös megemlékezést, koszorúzást és evangélikus istentiszteletet tartottak a deportált és elűzött németek tiszteletére.



A hazánkban élő német nemzetiség tagjai a második világháború után tragikus sorscsapásokat szenvedtek el: kényszermunkára deportálás a Szovjetunióba, vagyonekobbzás, internálás, végül pedig

a hazájukból való elűzetés lett az osztályrészük. A népcsoport ezt máig nem heverte ki. Az őszinte emlékezetkultúra megteremtésére tett komoly kormányzati lépés volt, hogy 2012 decemberében az Országgyűlés január 19-ét a Magyarországi Németek Elhurcolásának és Elűzetésének Emléknapjává nyilvánította.

Ezt a döntést nagyra értékeli a Német Szövetségi Köztársaság kormánya – hangsúlyozta soproni köszöntőjében a Konrad Adenauer Alapítvány magyarországi képviselővezetője. Frank Spengler kiemelte, ez a megemlékezés az emberek közös keresztény gyökereken nyugvó, megbékélés, megértés iránti vágyának kifejeződése.

A konferencia elején a magyarországi németek parlamenti szószólója köszöntötte a megjelenteket. Ritter Imre beszámolt arról, hogy hamarosan állan-

dó kiállítás mutatja be *Budaörsön* az elhurcolás és elűzetés történetét.

*Krisch* Aladár Róbertné, a Soproni Német Nemzetiségi Önkormányzat elnöke arra emlékeztetett, hogy a soproni németek egészen addig dolgoztak, őrizték vallásukat és nyelvüket, amíg azt engedték nekik. – Ők, akik az 1921-es népszavazáson a Magyarországhoz való tartozás mellett döntöttek, nem értették, vajon hogyan mondhat le róluk a hazájuk.

Prof. Dr. *Gustav Reingrabner* osztrák evangélikus lelkész előadásában ismertette mindazokat a történelmi eseményeket, amelyek azt segítették elő, hogy a XVII-XVIII. században vallási kisebbségben lévő evangélikus németek mindenekelőtt Nyugat-Magyarországon találjanak menedéket és építhessenek közösséget.



A hűség „jutalma” címmel dr. *Krisch* András a soproni – jobbára evangélikus – németek történetéről és az 1946-ban történt elűzetéséről tartott előadást. A történész-levéltáros elmondta, a Sopron környékére már a XIII-XIV. században érkezett németek elűzetésének több speciális vonása is volt: Sopron esetét egyrészt az 1921-es népszavazás teszi különlegessé, hiszen a soproni németek szavazatainak segítségével maradhatott a város Magyarországon. Ennek ellenére a Trianon utáni Magyarország legnagyobb német többségű városából mintegy hétezer németet kitelepítettek, megtépázva ezzel az addig túlnyomórészt evangélikus felekezet arányát is.

A délutáni, koszorúzással egybekötött megemlékezésre a soproni németek kitelepítési emlékművé-



nél került sor. *Fodor* Tamás, a város polgármestere felidézte azokat a próbálkozásokat, amelyekkel soproni evangélikusok és katolikusok közösen, de sajnos sikertelenül igyekeztek megakadályozni a helyi németek elűzetését. – A magyarországi, és így a soproni németiség szenvedésének története emlékeztessen minket arra, hogy minden ember elidegeníthetetlen joga ott élni, ahová született: a hazájában, abban a városban, amely a saját otthona.



*Hartmut Koschyk*, a német szövetségi kormány áttelepültekért és nemzeti kisebbségekért felelős megbízottja ünnepi beszédében mind az elűzöttek, mind a Magyarországon maradtak iránti nagyrabecsülését fejezte ki amiatt, hogy nem a gyűlölet és a bosszú vezérelte őket. Az itthon maradtak az ország háború utáni újjáépítéséből vették ki részüket, az elűzöttek a kapcsolatépítésre és kiengesztelődésre használták egyre növekvő személyi szabadságukat: – Az, hogy ezt azok tették, akik saját életükben maguk szenvedték meg ezt az óriási fájdalmat, mindennek különös mélységet, hitelességet és erőt kölcsönzött.



A megemlékezésen ünnepi beszédet mondott *Soltész* Miklós, az Emberi Erőforrások Minisztériumának államtitkára, aki kiemelte, a magyar kormány tudja, mit jelent egy nép számára a megaláztatás. – Azért küzdünk – mondta –, hogy a XX. század gyalázatai vissza ne térjenek, ezért erősítjük a Kárpát-medencében élő nemzetek közötti kapcsolatot, ezért támogatjuk a térségben egyedülálló módon a



nemzetiségeket, és ezért tartjuk fontosnak a kereszténység megőrzését, az egyházaink szerepét a béke megteremtésében, megőrzésében.

– Bár a több mint hetven esztendeje történt tragédiákra nem emlékezhetünk érzelmek nélkül, az sem lehet, hogy csak az érzelmeink vezethetnek bennünket – hívta fel a figyelmet beszédében Heinek Ottó, a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának elnöke. – Az égbekiáltó igazságtalanságokért a magyar politika már több alkalommal megkövette a magyarországi németeket. Most itt az ideje, hogy továbblépünk: tananyagokat kell készítenünk, amelyek a hazai német közösség szenvedéstörténetét korrektül ismertetik meg a mai fiatalokkal.

Az emléknapi evangélikus istentisztelettel zárult.



Nyikos Péter felvételei (MTI)

„1946. január 20-án kellett lakóhelyünket könnyek között, bánatban elhagyni. (...) Budaörs vasútállomásán marhavagyonokba raktak minket, melyekben kis kerek kályha állt. Farkasordító hideg volt” – a budaörsi Josef Hauser így emlékszik arra a bizonyos történetre. A Biatorbágyról származó Franz Bruckner pedig ekképp: „A vasútállomás tele volt gyászoló emberekkel. A pap, Bokor József búcsúmisét celebrált az állomáson, és még utoljára megáldotta híveit. Még egyszer átölelték egymást szülők és gyerekek, testvérek, szomszédok és barátok. (...) Aztán rácsatolták a szerelvényre a mozdonyt. Erre Oszfolk József azon hirtelenjében összehívta zenészeit és egy utolsó szívzaggató üdvözlőjátékot játszottak a hazájukat elvesztetteknek: a magyar himnuszot. Zúgott az 'Isten, áldd meg a magyart!'”

1946. január 19-én Budaörsről indult el a Magyarországról elűzött németeket szállító első szerelvény Németországba. Ezzel Magyarországon kezdetét vette az embertelenség egy újabb fejezete: 1945 és 1948 között a hazai németiség jelentős részét kifosztva és megalázva elűzték az országból. A „kitelepítés” mögött részben nemzetközi, részben belpolitikai okok és célok húzódtak meg. A nagyhatalmak már a negyvenes évek elejétől elfogadhatónak tartották az etnikai viszonyoknak áttelepítésekkel való újrendezését. A „tisztá” nemzetállamok létrehozását – hasonló érveléssel, de más okokból – támogatták a kelet-közép-európai országok politikai elitjei, és részben társadalmi is. A háború második felében megkezdődött a német kisebbség démonizálása, a német terjeszkedés eszközeként, „a Harmadik Birodalom ötödik hadoszlopaként”, „Hitler szálláscsinálójaként” való megjelenítése. Ebből vezették le aztán a németek kollektív bűnösségét és fogalmazzák meg elűzésük igényét.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. december 29-én megjelent rendelete mindazokat a magyar állampolgárokat, akik az 1941. évi népszámlálásnál német nemzetiségűnek és/vagy anyanyelvűnek vallották magukat, kitelepítésre ítélte. Tömegével űztek el ártatlan embereket. Mentességet elsősorban azok kaphattak, akik kommunista szervezethez kötődtek, vagy épp nem volt olyan jelentős vagyonuk, amelyre az állam igényt tartott volna.

A németek elűzésének nem titkolt oka volt a magyar szegényparaszti és agrárproletár réteg földhöz juttatása is. Az ország keleti és északi feléből a földigénylők tömege indult a dunántúli területek felé, ahol az újtelepesek a németek házaiban és földjein osztozhattak. Számos németek lakta településre a szomszéd országokból érkező menekült magyarokat költöztették. 1947 tavaszán a szlovák-magyar lakosságcsere-egyezmény következtében elkezdődött a szlovákiai magyarok betelepítése is, ami szintén a németek kitelepítésére sarkallta a kormányt.

Magyarországról 1946 és 1948 között mintegy 200 ezer német származású állampolgárt telepítettek ki a háború után romokban heverő Németországba. Nagy többségüket az amerikai megszállási övezetbe, a későbbi Nyugat-Németországba vitték. 1947 augusztusa után azonban már a szovjet megszállási övezetbe, a későbbi Kelet-Németországba kerültek az elűzöttek. Minden vagyonukat hátrahagyva, legfeljebb ötvenkilós poggyásszal kellett távozniuk.

(a visszaemlékezések forrása: <http://www.svabkitelepites.hu/>)